

Álit
um
skatting av hjúnum

I. Innleiðingur.

Landsstýrið samtykti 26. mei 1995 at seta arbeiðsbólk at gera álit um skatting av hjúnafelagum.

Arbeiðssetningur, sum Landsstýrið hevur givið bólkinum at arbeiði eftir er, at lýsa hvussu hjúnabandsstøðan ikki skal hava skattliga ávirkan og at greiða frá:

1. hvørjar broytingar neyðugt verður at gera í galdandi skattalóggávu.
2. hvørjar umsitingarligar avleiðingar verða fyri telduskipanina hjá Toll- og Skattstovuni
3. hvørjar aðrar umstingarligar avleiðingar verða t.d. fyri sjálvuppgávu og ognaruppgerð
4. hvat eitt uppskot kemur at kosta landskassanum

Hóast landsstýrið longu á fundi 26. mei 1995 avgjórði at seta nevnda arbeiðsbólk, varð arbeiðsbólkurin ikki settur fyrr enn við skrivni frá Landsstýrinum 22.01.1996. Síðan hetta er nýtt Landsstýrið komið til og hevur arbeiðið hjá bólkinum av ávísam grundum síðan verið seinkað soleiðis, at freistin fyri at gera arbeiðið liðugt varð sett til des. 1996.

Í arbeiðsbólkin vóru sett:

Kurt Madsen, deildarleiðari á Toll og Skattstovuni

Turið D. Hentze advokatur og forkvinna í Javnstøðunevndini.

Gurið Joensen, advokatur

Formaður í bólkinum hevur verið Gurið Joensen.

Bólkurin hevur í longri tíð havt regluligar fundir og er arbeiði frá bólkinum samlað til hetta álit um skatting av hjúnum, har ið hjúnafelagaskattingin verður lýst út frá galdandi skattalóggávu í Føroyum og skattalógavuni í teim Norðurlondum vit vanligu samanlíkna skattalóggávu okkara við. Ut frá arbeiðssetninginum, hvussu skattalóggávan skal skipast, um hjúnarbandið ikki skal hava skattliga ávirkan, hevur bólkurin gjørt meting av verandi skipan og mett um, hvørjar lógarbroytingar eru neyðugar at gera í galdandi skattalóggávu fyri at fremja arbeiðssetningin best møguligt, meðan bólkurin út frá verandi upplýsingar grundarlagi ikki hevur mett seg kunna gera metingar um kostnaðin av møguligum broytingum, men má hesin spurningur eftirkannast, tá ið ítøkuliga lóggávu-arbeiðið skal gerast.

II. Hjúnabandið sum skattarelevantur faktor.

Fyri at lýsa hvørja ávirkan hjúnabandið hevur á skattastøðuna hjá tí einkulta skattgjaldaranum, er neyðugt at lýsa galdandi skattareglur fyri hjún í mun til teir reglur, sum annars eru galdandi fyri stakar persónar, so greitt er, hvørjar serskipanir gera seg galdandi, tá ið talan er um hjún.

Inntøkuskattingin í Føroyum er samansett av landsskatti, kommunu- og kirkjuskatti. Landsskatturin verður útskrivaður eftir einum progressivum stiga, har ið skattakravið sum útgangspunkt økist tess hægri inntøkan er, meðan kommunuskatturin og kirkjuskatturin eru proportionalir soleiðis, at skatturin altíð verður kravdur við føstum procenti uttan mun til inntøkustøddina.

Progressiva skattingin viðførir, at tað hevur munandi týðning fyri samlaðu skattabyrðuna hjá einum húski, um skattskylduga inntøkan í einum hjúnarlagi verður skattað samlað hjá einum persóni ella deild á fleiri persónar. Neyðugt er tí at fastleggja, hvør ein møgulig skattaend er eftir verandi reglum.

Verður farið nakað aftur í tíðina og útgangsstøðið tikið í skattalógini frá 1963, var í hesi lóg ásett, at hvat persónum viðvíkur, var skattaendin antin ein einligur t.v.s. ógiftur persónur, ella hjúnafelagar og børn teirra undir 16 ár sæð undir einum og skattliga umboðað av manninum. Mest hugsandi er, at upprunin til hesa skipan av skattaendum er, at annar formur fyri samlív enn innan hjúnalagi varð óhugsandi. Maðurin var tann, sum umboðaði familjuna úteftir og tann sum hevði inntøkuna og átti ognimar, og var tað tí eisini hann, sum varð skattaður av samlaðu inntøkuni og ognini hjá familjuni.

Samskattingin er sostatt uppstaðin mest sum ein fylgja av tí í samfelagnum galdandi hugsunnarhátti um familju og familjustrúktur.

Tá ið fleiri persónar verða skattaðir sum ein eind, verður í skattligum høpi talað um samskatting t.v.s. eitt ávíst skattligt tilknýti har m.a. inntøkur og ognir hjá einum persóni ávirka skattingina av einum øðrum persóni. Í breiðasta týðningi merkir hetta, at øll inntøka hjá teim avvarandi persónur verður skattað sum ein samlað upphædd, um ikki aðrar serskipanir áseta annað.

Samskattingin av hjúnafeløgum og børnum teirra var og er partvíst grundað á hugsanina um, at hjúnalagið ella familjan er ein fíggarligur felagsskapur og forbrúkseind, sum m.a. vísur seg við, at hjúnafelagar hava forsyrgjaraábyrgd yvir fyri hvørjum øðrum og ómyndugu børnum teirra, og vanliga eisini skyldu at luttaka í felags útreiðslum hjá felags húshaldinum eins og í serligum førum at ábyrgjast í felag fyri tí skuld, ið kann verða tengd at útreiðslunum hjá húshaldinum – eitt nú skattakrøvum.

Samskatting av hjúnafeløgum hevur av fyrstan tíð ikki verðið mett, at verið nakar skattligur ampi, tí sum samfelagsmynstri varð, so arbeiddi gift kvinna ikki úti, t.v.s. at í roynd og veru hevði hjúnalagi aloftast bert inntøkuna hjá manninum at liva av, og við at konan ikki hevði inntøku sum so, so viðfórði samskattingin vanligast ei heldur nakra økta skattabyrðu í mun til, hvat ið annars varð galdandi fyri stakar persónar.

Samfelagið og samfelagsmynstrið eru tó altíð í stöðugari broyting og við tíðini er arbeiðsstøðan hjá kvinnuni eisini broytt so munandi, at vanligt er vorðið, at kvinnan eins og maðurin arbeiðir úti. Við hesum uppstóð sum vera man tørvur á at dagføra skattalóggávu- na, so hædd kundir verða tikið fyri, at báðir hjúnafelaganir eru vorðnir partur av arbeiðs- marknaðinum, og at inntøkan hjá báðum er ein neyðugur og týðandi partur av tí figgjarliga felagsskapinum í hjúnalagnum. Ikki vóru tað bert figgjarligu broytingarnar hjá familjuni, sum kravdu broyting við sær, men eisini tann økta tilvitanin um sjálvstøðugar kvinnur, vóru viðvirkandi til, at tørvur varð at fáa skattalóggávuna dagførda í mun til nútíðarviður- skifti okkara.

Fyri at bota um vansamar, sum undir hesum umstøðum stóðust av samskating, vóru í eina tíð royndar ymiskar frádráttarskipanir, har ið maðurin fekk sokallaðan konufrádrátt, um konan varð útiarbeiðandi, t.v.s. maðurin skattaði av inntøkuni hjá sær og konuni, men fekk hann so harímóti ein serligan konufrádrátt, sum eitt slag av kompensatiónum fyri tí annars øktu skattabyrðuni. Seinni, tá ið allir persónar fingu rætt til løntakarafrádrátt og persóns- frádrátt fingu hjún rætt til at flyta møguligan ónyttan frádrátt hjá konuni til mannin og umvent.

Tá ið komið varð til 1978, varð mettt áttrokandi at gera grundleggjandi broytingar í gomlu skipanini við samskating og varð sett í gildi partvís serskatingin fyri kvinnur eins og børn í 1979 vóru sett sjálvstøðugt í skatt av inntøkum teirra.

Broytingar vóru gjøgnumfórdar við lótingslóg nr. 71 frá 24. oktober 1978, sum vóru stórar broytingar til tágaldandi skattalóg lótingslóg nr. 50 frá 2. juli 1963 um landsskatt og kommunuskatt. Í hesum broytingum varð meginreglan um samskating av hjúnum við manninum sum høvuðspersóni fasthildin, men við tí í praksis so týðandi broyting, at konan skuldi skattast sjálvstøðugt av ávísimum inntøkum.

Broytingarnar vóru ætlaðar sum ein ávegis roynd at avtaka samskatingina av hjúnum og vóru samstundis eisini fyrireikingar til samtíðarskattalógina. Alt kundir bent á, at ætlanin varð at gjøgnumføra serskating av giftum skattgjaldarum samstundis sum umleggingin til samtíðarskattaskipanina skuldi gerast.

III. Galdandi reglur í Føroyum um skatting av hjúnum:

Við broytingini í 1978 varð, sum nevnt, miðað ímóti at avtaka alla samskatting av hjúnum, men varð tó ikki rokkið fult á mál. Ístaðin gjørdist reglan, sum síðan seinni óbroytt er ásett í galdandi skattalóg lögtingslóg nr. 86 frá 1. september 1983 um landsskatt og kommunuskatt, sum kom í gildi 1. apríl 1984, at giftur maður verður skattaður av allari inntøku síni og inntøkuni hjá konuni, um tey eru sambúgvandi og bæði eru undir fullari skattskyldu í Føroyum. Frá hesi meginreglu eru tó ásett munandi undantøk, sum viðføra, at konan hóast nevndu samskatting, verður sett sjálvstøðugt í skatt av flest øllum inntøkusløgum. Talan er t.d. um inntøkur stavandi frá:

- a: sjálvstøðugum virki og vinnu uttan fyri vinnu og virki mansins
- b: ávísam almannaveitingum, so sum avlamis og fólkapensjón, eftirløn, arbeiðsloysisstuðuli, sjúkraløn og dagpeningi
- c: upphaldspeningi, haldi, studningi, gávum, samsýningum, o.t.l. sum bert verður veitt henni, og sum ikki verður latið av manni hennara, ið hon býr saman við.

Lønarinntøka - inntøka av sjálvstøðugari vinnu:

Uppbýti av teim inntøkum, ið gift kvinna kann skattað av sjálvstøðugt, er merkt av, at so gott sum øll lønarinntøka - A - inntøka, ið kvinnan innvinnur í starvi uttan fyri virkið hjá manni hennara, er at meta sum hennara persónliga inntøka, eins og allar persónligar veitingar eisini føra til sjálvstøðuga skatting.

Lógarbroytingin frá 1978 viðførði so munandi broyting av samskattingini av hjúnum, at tað nú meir er undantakið enn regulin, at samskattingin fær nakran skattligan týðning. Bert í teim førum, har ið arbeiði hjá konuni skattliga verður mettt at liggja innan vinnu og virki mansins og tá ið mettt verður, at inntøka ikki stavar frá sjálvstøðugari vinnu ella eitt nú er at meta sum ognaravkast, sæst fylgjan av samskatting. Í hesum førum verður øll inntøkan skattað hjá manninginum og sum vera man viðførir hetta størri skatt, enn um sama inntøka varð sundurlutað ella innvunnin og skattað lutfalsliga hjá báðum hjúnafelegunum eitt nú eftir ognarbýti teirra ella arbeiðsinnsatsi, sum tilfeldi vildi verið, um talan varð um tveir ógiftar persónar.

Fyri at góðkenna virki og vinnu hjá giftari konu sum sjálvstøðug vinna, hvørs inntøka skal skattast hjá konuni, seta galdandi lóg og praksis sum fyrirtreyt, at virki / vinnan skal vera av ávísari stødd og vara ávísa tíð. Meir tilvildarlig vunnin inntøka sum eitt nú innløgurveiting við spæli, lottari og spekulation, ella onnur passiv innløgurveiting so sum rentuinntøka verða soleiðis sum meginregla ikki mettt sum sjálvstøðug vinna hjá giftari kvinnu. Eisini krevst, at kvinnan skal hava rikið virkið ella vinnuna uttan týðandi hjálp frá manninginum. Tað verður tó mettt uttan týðning, hvør av hjúnunum hevur útvegað kapitalin til virkið. Av hesum skilst, at virkið konunar krevur avísan aktivan leiklut frá henni, áður enn tað skattliga verður góðkent at vera sjálvstøðugt virki ella vinna uttan fyri vinnu og virki mansins.

Sum dømi kann nevast, at av hesum verður m.a. útleigan av fastari ogn ella øðrum ognum í høvuðsheiti ikki mett sum sjálvstøðug vinna uttan vinnu og virki mansins og at tað ikki í hesum høpi hevur týðning, hvør teirra er rættligi eigarin av útleigaðu ognini. Sum dømi kann eisini nevast, at um konan er partur av einum íognarfelag, so gerst hetta ikki uttan viðari hennara sjálvstøðuga vinna, tí kravt verður, at hon skal taka aktivan lut í vanligu rakstrinum av virkinum fyri at góðkenna inntøkuna, ið hon hevur frá hesum, sum inntøka av vinnu hennara. Kravið um, at inntøka hjá konuni skal stava frá arbeiði fyri fremmand, førir eisini við sær, at um konan er sett í starv í einum íognarfelag, sum maður hennara eigur lut í, verður inntøka hennara bert serskattað, um hon arbeiðir fyri íognarfelagið sum heild og ikki bert sum medhjálpi hjá manninum. Í slíkum føri verður eisini kravt, at samsýningin er ásett eftir vanligum avlønningarpriðippum.

Frádráttir og útreiðslur:

Samskattin av hjúnafelegum hevur ikki bert týðning í mun til inntøku og ognarviðurskiptini, men hevur natúrliga eisini ávirkan á skattligu útreiðslusíðuna. Konan hevur sostatt í dag rætt til frádrátt í inntøku síni í tann mun frádráttur ella kostnaðurin er knýttur at inntøku hennara. Eitt nú kann nevast fyrrgaldandi løntakarafrádráttur og persónsfrádráttur, sum í tann mun hesi ikki kundu nýtast fult út av konuni, vóru veitt manninum ella umvent.

Gift kvinna, sum í árinum hevur rindað inn á eina frádráttarbara eftirlønarskipan, hevur eins og øll onnur rætt til frádrátt fyri hesar útreiðslur, frádrátturin er persónligur og kann ikki flytast til mannin.

Av frádráttum, sum í dag hava eina skattliga serstøðu, tá ið talan er um hjún, kunnu nevast rentuútreiðslur og umvælingarútreiðslur uppá hús, har ið tað stendur hjúnafelegnum frítt í at velja, hvør teirra skal hava frádráttin, uttan mun til hvør teirra heftir fyri og hevur goldið útreiðslurnar.

Tá ið talan er um barnafrádrátt, verður hesin vanligi veittur tí persóni, ið hevur foreldramyndugleikan yvir barninum. Tá ið talan er um børn í hjúnalagi, er meginreglan, at frádrátturin verður veittur manninum, men hava hjúnini tó móguleiki sjálvi at avgera, at frádrátturin skal verða í inntøkuni hjá konuni.

Tann sokallaði persónsfrádráttur, sum m.a. verður veittur pensjónistum og avlamispensjónistum, verður í tann mun hesin ikki kann nýtast fult út í landsskattinum hjá tí eina hjúnafeleganum, fluttur til frádrátt í landsskattinum hjá hinum hjúnafeleganum.

Í mótsetning til teir frádráttir, sum nevndir eru omanfyri, og sum í hjúnalagi meir ella minni kunnu flytast millum hjúnini til optimala nýtslu, so er vert at viðmerkja, at í tann mun tað í virki hjá giftum manni ella kvinnu verður staðfest tap, er í galdandi skattalóg ikki heimild at yvirflyta tapið til hin hjúnafelegan.

Skattakommuna:

Tá ið avgerðast skal í hvørji kommunu eini hjún ella hvør teirra skal rinda skatt, hevur skattligi hugsanin um at hjúnalagið er ein skattlig eind enn týðning. Skattalógin ásetur

soleiðis, at skattgjaldari skal rinda skatt í tí kommunu, har ið hann og húski hans hava fast tilhald ávísan dag í árinum og hevur uppihaldari, hóast hann flytur og arbeiðir í aðrari kommunu, skyldu at rinda skatt í kommununi, har hann heldur hús t.v.s. har ið húski er. Í hesum sambandi er vert at býta merki í, at um ivamál stendst av reglunum og avgerðast skal í hvørjari kommunu húski er, er praksis fyri, at avgerðandi fyri útfalli av málinum er, hvar ið konan og evt. børn teirra hava tilhald. Sama áskoðan ger seg galdandi við flyting til og frá Føroyum, og tá ið avgerðast skal, um persónur er undir skattskyldu í Føroyum ella ikki. Skattskyldan til Føroyar er tá eisini tengd at eini metan um, hvar ið ein persónur hevur fast tilknýti og verður tá m.a. hugt eftir hvar, ið møguligt húski hansara hevur fast tilhald. Í báðum hesum førum eigur tó at verða viðmerkt, at reglurnar fyri so vítt ikki bert eru galdandi fyri hjún, men eisini eru galdandi fyri ógift sambúgvandi, tí í báðum førum er talan um tilknýti í mun til húski, sum eftir nútíðarviðurskiftum er líka so viðkomandi í mun til ógift sambúgvandi sum sambúgvandi hjún.

Ognir og ognarflyting:

Skattingin í Føroyum fevnir sum nevnt um inntøkur – t.d. arbeiðsinntøkur og kapitalinntøkur og avkast – men er í Føroyum ikki galdandi nakar generellur ognarskattur. Samskatingin í mun til ognirnar í hjúnalagnum sæst tí bert við at hjúnafelagar árliga skulu lata skattavaldinum eina felagsognaruppgerð, t.v.s ogn og skuld konunara verða tald og sett uppí ognaruppgerðina hjá manningum, umframt at tað er maðurin, ið skattar av møguligum inntøkum av ognum í hjúnarlignum.

Sum undantak frá høvuðsreglunum um, at gávur eru skattskyldugar, førir ognarvøkstur sum stavar frá giftu, ikki skatt við sær eins og gávur millum hjún eru skattafríar.

Av øðrum skattligum serreglum, ið gera seg galdandi, tá ið talan er um hjúnafelagar, skulu eisini nevnt reglurnar í grein 34 í skattalógini, sum í mótsetning til vanligu reglurnar um avhending av aktivum, ið verða nýtt í vinnuvirki, fyriskrivar, at um ein hjúnafelagi letur aktiv til nýtslu í virki hjá hinum hjúnafelaganum, verður ognarflytingin ikki mett sum søla ella keyp so skattligur vinningur ella tap ikki uppstendur av hesum. Ístaðin er ásett, at hin hjúnafelagin inntrakar (succederar) í rættin hjá hinum hjúnafelaganum til avskrivningar, sum um aktivið var útvegað ta tíð og fyri tann kostnað, sum hin hjúnafelagin upprunaliga úvegaði aktivið. Um tap ella vinningur seinni verður staðfestur av aktivi, ið er yvirført eftir hesum reglum, fer skatting ella frádráttur fyri tap fram í inntøkuni hjá tí hjúnafelaganum, sum í síðsta enda avhendir aktivið út um hjúnalagi, uttan mun til, um hin hjúnafelagin frammanundan yvirføringina í hjúnalagnum hevur framt avskrivningar á lutin. Hetta er tó ikki galdandi fyri vøgur, ið verða latnar millum virkir hjá hjúnnum, men fer slík avhending fram eftir vanligu reglum og yvir rakstrarroknskapin.

Mótrokning og ábyrging fyri skattaskuld:

Skattareglurnar hava eisini serreglar fyri hjún, tá ið kemur til almenna mótrokning av írestandi skatti og avlopsskatti og fyri innheintan av skatti sum heild.

Sum frávik frá vanligum mótrokningsfyrirteytum, m.a. um at kravið, ið verður mótroknað, skal stava frá sama persóni, sum eigur ágóðan, ið verður mótroknaður, verður í hjúnarlignum mótroknað í avlopsskatti hjá einum hjúnarfelaga fyri írestandi skatt hjá hinum

hjúnafeleganum.

Eisini fyriskrivar skattalóggávan eina felagsábyrging fyri skattaskuld, ið uppstendur í hjúnalagnum, tó soleiðis at ábyrgdin hjá samábyrgjandi hjúnafeleganum er sekundær í mun til heftilsí hjá sjálvum skuldaranum.

IV. Civilrættarlígu reglurnar um ognarviðurskifti og ognarbýti.

Ognarfeli (felagsogn).

Sambært galdandi rætti er hövuðsreglan viðvíkjandi ognarviðurskiftunum í hjúnalagnum ognarfeli (felagsogn), sum merkir, at alt sum hvør hjúnafelagið eigur og hevur við inn í hjúnalagið og sum viðkomandi seinni fær, líkamikið á hvønn hátt, gongur inn í ognarfelin. Undantikin eru nøkur serlig rættindi og rættindi av serligum persónligum slag.

Í hjúnalagnum eigur hvør av hjúnafeløgnum tað, sum viðkomandi stendur fyri, tvs. at hjúnafelagarnir so leingi hjúnalagi stendur við eru einaráðandi yvir egnum sínum og bert hefta við hesum fyri egnu skuld sína.

Tað ein hjúnafelagið hevur havt við inn í hjúnalagið ella seinni fær, tað verið seg við arbeiði, sum arv gávu ella á annan hátt t.d. sum rentuinntøka ella vinningur í sambandi við sølu av ognarluti, nevnist búparturin hjá viðkomandi. Hvør hjúnafelagið ræður sostatt yvir egnum búparti og heftir fyri skyldur sínar móttvegis sínum kreditorum bert við sínum búparti. Hetta merkir, at kreditorar hjá øðrum hjúnafelaganum ikki kunnu venda krøvum sínum ímóti búpartinum hjá hinum hjúnafelaganum.

Nøkur frávik eru tó í reglunum um serræði og serhefting. Nevniliga reglan um, at ein hjúnafelagið ikki má missbrúka ræði yvir egnum búparti soleiðis, at ognarfelin munandi verður minkaður. Hetta gongur út yvir hin partin um ella tá bítast skal. Herumframt eru reglurnar um, at ein hjúnafelagi ikki uttan samtykki frá hinum kann ráða yvir, t.d. selja, fasta ogn, sum nýtt verður til felags bústað hjá familjuni ella sum hin hjúnafelagin nýtir í vinnu sínari. Somuleiðis er við leysafæ, sum er knýtt at felags bústaðnum ella er arbeiðsamboð hjá hinum hjúnafelagnum ella sum er til persónliga nýtslu hjá børnunum. Eisini er undantak sum loyvur báðum rættarlíga at binda hin við avtalum sum gjørdar verða til tess at nøkta dagliga húsarhaldi ella tørvin hjá børnunum.

Soleingi hjúnabandi stendur við, víkja reglurnar um ognarviðurskiftini um ræði og hefting ikki stórt frá tí, sum galdandi er fyri stök og ikki gift samlivandi.

Býtið af ognarfelanum

Størsta broytingin í ognarviðurskiftunum fer fram, tá ognarfelin skal bítast í samband við upploysn av hjúnalagnum ella í samband við deyða. Uttan mun til hvussu stórir búparturin hjá hjúnafeløgnum hevur verið, skal ognarfelin tá bítast soleiðis, at hvør hjúnafelagi gevur helvtina av sínum positiva búparti til hin hjúnafelagin. Tað, sum hjúnafelagi við býti á henda hátt fær tillutað og sum vanliga er helvtin av ognarfelinum, nevnist búluturin.

Reglan um at ognarfelin verður býttur við líka stórum luti til hvønn, kann frávíkjast í førum, tá hjúnalagið hevur verið serliga stutt og annar hjúnafelagin hevur havt tann nógv stórra partin av ognunum inn í ognarfelin. Tá býtið fer fram, og ognimar skulu bítast millum felagarnar hevur hvør hjúnafelagi framíhjárætt til tann lutin, sum viðkomandi eigur. Tað er tí ikki uttan týdning, hvør eigur hvat. Serligar reglur eru tó um fasta ogn, sum nýtt verður til bústað hjá familjuni og somu reglur eru eisini galdandi fyri innbúgv í felags bústaði.

Í samband við býtið kunnu ognarviðurskiptini sum vóru í hjúnalagnum broytast, so hin hjúnafelegin nú gerst eigari. Skattliga fylgir luturin tá tí, sum nú gerst eigari.

Serogn

Ístaðin fyri ella sum ískoyti til ognarfelan kunnu hjúnini við hjúnasátt avtala, at ognarfelin allur ella partur av hesum skal vera serogn hjá øðrum hjúnafeleganum. Ein lutur kann eisini gerast serogn, tí hesin er latin sum gáva ella arvur viðkomandi til serognar. Ein lutur sum er serogn, gongur ikki inn í ognarfelan, og tá skift verður, verður luturin hildin uttanfyri helvtarbýti og hoyrir óskerdur tí til, sum eigur henda. Serligar reglur eru um samsýning til hin hjúnafelegan í samband við hjúnaskilna í førum, tá hesin orsakað av serognaravtalu verður fíggarliga órímiliga illa settur.

Hjúnafelegar gera sínámillum avtalur.

Hjúnafelegar kunnu eins og øll onnur gera rættarlaga bindandi avtalur, sum kunnu krevjast hildnar. Hjúnafelegarnir kunnu hvør í sínum lagi selja, býta, pantseta ognir sum tey eiga og ráða yvir til hin hjúnafelegan. Hjúnafelegar kunnu eisini sínámillum gera bindandi arbeiðssáttmálar. Serligar reglur eru tó gjørdar til tess at tryggja kreditorum krøv teirra og at tryggja tann veikara partin í hjúnalagnum móti misbrúki frá hinum. Hetta er gjørt við, at serligar treytir eru settar til ávísar avtalur. Hetta er m.a. galdandi fyri avtalur um, at ein ognarlutur sum hevur hoyrt til búpartin hjá øðrum, nú skal vera serogn hjá hesum ella um, at ein ognarlutur sum hevur verið serogn, nú skal hoyra ognarfelanum til. Slíkar avtalur kunnu bert gerast við hjúnasátt og krevja góðkenning frá rætta myndugleika, ríkisumboðnum, eins og hjúnasáttin skal tinglýsast, fyri at avtalan skal gerast gyldug. Somu reglur eru galdandi fyri størri gávur millum hjúnafelegar.

Hjúnafelegar kunnu eisini í felag keypa ognarlutir og t.d. avtala, at sethúsaognin skal vera teirra í samogn.

Ognarviðurskipti og ognarbýti fyri ógift samlivandi.

Í stórum kann sigast, at fyri ógift samlivandi broytist rættarstöða teirra ikki, tí tey avgera at liva saman uttan formliga at vera gift. Hvør í sínum lagi hevur fult ræði yvir ognum sínum og heftir við hesum fyri skyldur sínar. Verður samlívið slitið, fer onki formiligt býtið fram. Hvør tekur tað, viðkomandi eigur. Rættarstöðan hjá hesum kann best sammetast við stöðuna hjá hjúnafelegum, sum hava avtalað fulla serogn.

Ógift samlivandi gera avtalur.

Ógift samlivandi kunnu gera allar tær avtalur sínámillum, sum tey eisini kundu gjørt við triðjaperson. Tey kunnu eisini gera avtalur, sum tryggja teimum og sum eru at líknað við avtalur sum hjúnabandsstöðan hevur við sær, men tey kunnu ikki gera eina avtalu sum sigur, at teirra fíggarligi viðurskipti verða at fylgja reglunum, sum eru galdandi fyri hjún, um ognarfela v.m. Ein slík avtala er ikki gyldug.

Samlivandi útvega sær ofta ognir í felag, so sum felags bústað, sum tá verður teirra í samogn. Fíggarviðurskiptini verða ofta samnavd og trupult kann tá vera at vita hvør

eigur hvat. Í einum hjúnalag kemur ofta fyri, at t.d. bert annar partur stendur sum eigari av sethúsaognini. Um eisini bert annar parturin av teimum ógiftu samlivandi stendur sum eigari, hevur hetta óhepnari fylgjur í hesum førinum, enn tá giftarmál er, tí ongar reglur eru um helvtarbýti í samband við býti.

Tá bítast skal millum ógift samlivandi verður býtt eftir hvat partarnir eiga og í ávísu førum kann ein ávís minni kompensatióin veitast tí, sum hevur luttikið í felags útreiðslunum í húshaldinum undir samlívini uttan tó at hava tryggjað sær nakran ognarlut yvirhøvdur.

V. Aðrar Norðurlenskar skattareglur fyri hjún

Fyri at kunna samanhalda okkara skattalóggávu við reglarnar í hinum Norðanlandunum vera galdandi skipanir í grannalondum okkara Danmark, Noregi, Svøríki og Íslandi í stuttum lýstar.

Danmark

Hjúnafelegar verða í høvuðsheiti viðgjørd sum støk, eisini hvat viðvíkur ogn og skuld og merkir hetta, at ognar- inntøku- og skuldarbýti sum meginregla fer fram eftir hjúna- bandsreglunum um serhefi og serræði. Útgangsstøði er sostatt, at hvør hjúnafelegi verður skattliga viðgjørdur á líknandi hátt sum stakur persónur og gera hjúnafelegar sosatt upp skattskyldugu inntøkuna, arbeiðsinntøkuna, kapitalinntøkuna, ognir og skuld teirra eftir somu reglum sum støk.

Men hóast nevndu útgangsstøðu um serskating, innihalda dansku skattareglurnar enn nøkur samskatingartiltøk, ið eru galdandi fyri hjúnafelegir, sum eru samlivandi.

Samskatingartiltøkini í dansku reglunum eru t.d.:

- at hjún kunnu flyta sínamillum óbrúktan botnfrádrátti, persónsfrádrátt og undirskot
- at kapitalinntøkan hjá hjúnum verður uppgjørd undir einum og skattaroknað hjá einum hjúnafelega
- at tá ið talan er um persónligt ríkið vinnuvirki, skal tann av hjúnunum sum í mestan mun rekur virkið skattast av yvirskotinum, líkamikið hvør eigur virkið. Viðmerkjast skal tó, at reglur eru, sum fyriskriva móguleikar um yvirskotsbýti millum hjún og skapa móguleikar fyri lønaravtalur millum hjún

Tann sum eigur og ávikavíst heftir fyri ogn og skuld skal gera upp inntøku sína soleiðis, at hansara persónliga inntøka, kapitalinntøka og ogn í sjálv- og ognaruppperðini er uppgjørd, sum um talan var um stakan persón. Hetta kemst av, at tann sum eigur og ávikavíst heftir fyri ogn og skuld í hjúnalagnum eisini er tann sum er skattskyldugur í mun til ognimar og hevur rætt til frádrátt í mun til skuldina. Aðrar serreglur eru tó galdandi, um talan er um persónliga ríkið vinnuvirki. Í fall at tað ikki við vissu kann sigast, hvør av hjúnafelegunum er rættarlígi eigarin av eini ogn, kann í ávísam førum koma uppá tal, at góðkenna skattligt helvtarbýti av ognini.

Her skal viðmerkjast, at verða ognir fluttar millum hjún ár frá ári, hevur skattavaldið heimild til at eftirkanna og meta um rættleikan í teim upplýsingum, ið hjúnini leggja til grund fyri ognarbýti og í ávísam førum eisini at undirkenna ognarbýti, um alt talar fyri, at tað skattliga upplýsta býti ikki er grundað á verunligu viðurskiftini, men bert er framt við skattligum atlit.

Frádráttir eru heimilaðir ávikavíst í samlaðu skattskyldugu inntøkuni, viðhvørt bert í tí persónligu inntøkuni ella í kapital inntøkuni, meðan í øðrum førum kann veljast, hvussu

frádrátturinn verður nýttur. Hetta er t.d. galdandi fyri sjálvstøðugt vinnurekandi alt eftir hvør skipan verður nýtt.

Í samband við álíkningina av hjúnum verður skattaskylduga inntøkan býtt millum arbeiðsinnntøku og kapitalinntøku. Arbeiðsinnntøkan verður skattað hjá verunliga móttakaranum, meðan kapitalinntøkan hjá báðum hjúnafelegunum verður samantald og skattaroknað sum toppskattur hjá tí hjúnafeleganum, sum hevur hægstu arbeiðsinnntøkuna. Á hendan hátt kemur kapitalinntøka altíð undir hægst møguligu skatting í hjúnalagnum og verður skattakravið hareftir býtt lutfalsliga eftir ognarbýtinum millum hjúnini.

Tá ið talan er um inntøku av sjálvstøðugum vinnuvirki hevur tað eftir donsku skattareglunum avgerðandi týðning av fáa fastlagt, hvør av hjúnafelegunum er tann rætti inntøkuhavarin t.v.s. tann skattskyldugi og kemst hetta av, at dansk skattalóggáva byggir á grundreglunum um serskatting av hjúnum. Í eini ásannan av, at tað, tá ið fíggjarligu áhugamál eru millum skattgjaldarar, kann vera trupult at fáa øll viðurskipti fult upplýst í skattligum høpi, eru gjørdar nakrar standard reglur, sum eru avgerðani fyri inntøku- ella yvirskotsbýti millum hjún, tá ið tey bæði eru tengd at sama vinnuvirki. Talan er t.d. um hesar støður:

1. Bert annar hjúnafelegin rekur virki:
Útgangsstøði er, at tann sum rekur virki, er tann skattskyldugi bæði viðvíkjandi rakstri og kapitali, og er tá líkamikið, hvør annars eigur ella heftir fyri kapitaliog skuld í virkinum.
2. Báðir hjúnafelegarnir luttaka í rakstrinum av virkinum:
Um báðir hjúnafelegarnir eru luttakandi í rakstrinum av einum virki tó á ójovnum fœti, er tað tann sum rekur virki meiri enn hin, ið er tann skattskyldugi av rakstraryvirskotinum. Til at meta um býti av arbeiðsinnsatsinum millum hjúnini verður m.a. lagdur dentur á, hvat arbeiði hvør av hjúnafelegunum leggur í virki, útbúgving og hvussu dagligi raksturinn av virkinum fer fram. Viðmerkjast skal at í slíkum viðurskiptum hava hjún móguleikar at gera avtalu um yvirskotsbýti ella lønaravtalu, so sum greitt verður frá niðanfyri.

Sum undantaka frá nevndu viðurskiptum kunnu verða tilfeldi, har ið hjúnafelegarnir báðir eru í felag um at reka virki sum sjálvstøðug vinnurekandi við felags ábyrgd og felags starvsfólkum, t.d. tveir læknar ella tilíkt og kunnu hjúnafeleganir tá býta rakstraryvirskotið millum sína alt eftir í hvørum lutfalli tey luttaka í rakstrinum av virkinum. Um tað m.a. greitt framgongur av roknskapinum, at kundarnir eru ymiskir soleiðis, at sigast kann, at talan í roynd og veru um at reka tvey sjálvstøðug virkir í einum verður tað góðkent. Verður mett ívasamt, um virki verunliga er ríkið sum sjálvstøðugt virkið av báðum hjúnafelegunum, so verður tað tann hjúnafelegin, sum verður mettur at reka vinnuvirki, ið verður tann skattskyldugi, meðan hin hjúnafelegin verður skattliga viðgjørdur sum persónur settur í starv í virkinum t.v.s. sum løntakari.

3. Interessentskab: Um hjún reka virki innan karmarnar av einum interessentskapi, vil skattliga støðan verða, at annar hjúnafelegin rekur virki og hin hjúnafelegin kann fáa yvirført part av yvirskotinum som meðarbeiðandi hjúnafelegi ella fáa løn sum løntur í felagnum.

Yvirskotsbýti av vinnuvirki:

Í teim førum har tað skattliga verður viðurkent, at talan er um meðarbeiðandi hjúnafelaga, ella at hjúnafelagin er settur í starv í virki hjá hinum hjúnafelagnum, so sum tilfelldi kann vera undir teim í pkt. 2 nevndu førum, er hetta treytað av, at talan er um at luttaka í rakstrinum av einum sjálvstøðugum vinnuvirki og at arbeiðsinnsatsurin hjá tí luttakandi hjúnafelaganum hevur beinleiðis samband við raksturin av virkinum.

Tá ið talan er um meðarbeiðandi hjúnafelaga, fær hesin lut í virkisvirkotinum og kann sigast at hava vunnið sær henda pening við sjálvstøðugum vinnuvirksemi. Reglan er at meta sum ein skattaútrokningarregla.

Skipanin er grundað á eina avtalu millum hjúnafelaganar um býti av virkisvirkotinu og eina áheitan til skattavaldið um í skattaútrokningin at kunna flyta part av yvirskotinum til skattarokning hjá hinum hjúnafelaganum. Yvirskotsbýtið verður gjørt áðrenn hædd er tikin fyri kapitalinntøkum og útreiðslum, meðan rakstraútreiðslur verða frátrektar áðrenn yvirskotsbýti og merkir hetta, at rakstrarútreiðslur eru at meta sum frádragnar av hinum hjúnafelaganum.

Yvirskotsluturin til hjúnafelagan er maximeraður til 50% av yvirskotinum – og krónuavmarkaður til max kr. 145.000 (1994).

Treyt fyri at fáa skattliga góðkenning til yvirskotsbýti er at hjúnafelagin luttekur í heilt stóran mun í virkseminum, og verður her mett um, hvussu nógv arbeið viðkomandi kann sigast at leggja í virkið, um hetta er eitt støðugt arbeiði, um arbeiði tekur stóran part av arbeiðsmegini hjá viðkomandi og um tað hevur við tilrættaleggjan av rakstrinum at gera. Sum vegleiðandi regul kann sigast, at kravdur verður ein dagligur arbeiðsinnsatsur uppá min. 3 – 4 tímar og at talan ikki er um sæsongarbeiði.

Meðarbeiðandi hjúnafelagi, sum vinnur sær pening á henda hátt, er at rokna sum sjálvstøðugt vinnurekandi og eru flestu frádráttir gjørdir í fyrítøkuni áðrenn útgjald. Rætturin til almanna veitingar og aðrar skattligar frádráttir, sum løntakarar hava, er tí munandi skerdur.

Lønaravtala millum hjún:

Tá ið hjúnafelagi arbeiðir í virkinum hjá hinum hjúnafelaganum uttan at sigast kann, at hesin luttekur sjálvstøðugt í rakstrinum av virkinum, hava hjúnafelaganir móguleika at gera eina lønaravtalu eftir somu princippum sum galdandi eru fyri onnur starvsfólk á virkinum. Hetta viðførir, at hjúnafelagin, ið settur er í starv í virkinum, fær status sum løntakari og fær løn eftir arbeiðsevnum og kvalifikatiónum, og at hin hjúnafelagin fær arbeiðsgevarastatus og tær skyldur til afturhald av A-skatti, sum hann eisini hevur hjá øllum øðrum løntakarum.

Við lønarásetingini skal hyggjast at lønum innan henda fakkból, arbeiðstørvin og annars eftir hvussu lønarviðurskiftini eru á arbeiðsmarknaðinum.

Annar hjúnafelagin er arbeiðsgevari og hevur tey rættindi og tær skyldur sum fylgja við hesum.

Hin hjúnafelegin er arbeiðstakari og verður viðgjørður sum løntakari t.d. hvat viðvíkur persónfrádrátti, lønmóttakarafrádrátti, almanna veitingum o.s.v.

Skattamyndugleikarnir kunnu seta hesar skipanir til vikis, um treytirnar ikki eru loknar, t.v.s. eitt nú um tað er eyðsýniligt, at t.d. lønin ikki samsvarar við tað arbeiðið, sum gjørt verður, tá hugt verður eftir slag av arbeiðið og tímanýtslu.

Hvør hjúnafelegi heftir principalt bert fyri rindan av skatti ið er honum persónliga álíknaður. Men sum eitt av samskatingartiltøkunum, ið eftir eru í donsku reglunum, eru enn galdandi serreglur fyri skattaábyrging millum hjún, ið viðføra, at hjúnafelegar hava eina sekundera ábyrgd fyri skattakrøvunum hjá hinum hjúnafeleganum og sum stava frá tíðinin tey hava verið sambúgvandi. Subsídiera heftilsí viðførir, at skattavaldið m.a. hevur rætt til at fremja lønarafturhald fyri skattaskuld hjá hinum hjúnafeleganum og at fremja úttøku í ognunum hjá einum hjúnafelega fyri skuld hjá hinum.

Noregi.

Norsku reglurnar um hjúnafelegsskating fyriskriva, at hjúnafelegir verða álíknaður undir einum fyri samlaðu inntøkur og ognir teirra uttan mun til, um talan er um serogn og inntøku av hesum.

Hava báðir hjúnafeleganir sjálvstøðuga inntøku, kann hvør teirra – tað veri seg maðurin ella konan – krevja serskilda álíkning fyri inntøkuna, meðan ognin altíð verður skattað undir einum.

Skatingin fer fram í sokallaðum flokkum, flokki 1 og 2, har ið botnfrádráttir og aðrir frádráttir eru ymiskir. Flokkir 2, ið fevnir um samskating av hjúnafelegnum, hevur hægri botnfrádráttir enn flokkur 1, ið m.a. verður nýttur við serskilda skating av hjúnafelegnum. Flokkur 2 hevur innroknaða skattaavmarkan fyri samlaðu skatingina í hjúnarlagnum, ið ikki fæst við serskating í flokki 1.

Viðmerkjast skal tó, at uttan mun til væl av álíkningarhátti, vilja skattamyndugleikarnir velja tann líkningarhátt, sum gevur lægstan skatt samlað, tað veri seg serskilda líkning fyri hvønn í klassa 1 ella felags líkning í klassa 2 við eftirfylgjandi skattabýti. Sigast kann tí, at fyri samlaða skattakravið hjá hjúninum stendst eingin avgerðandi munur av álíkningarvali teirra, og sæst virkningurin av álíkningarháttinum bert í samband við rindan av skattakrøvum og ábyrging fyri krøvunum.

Hjúnafelegar, sum krevja serskating, skula altíð lata inn hvør sína sjálvuppgávu, meðan tað stendur teimum, ið verða samskattað frítt í at velja, um tey lata inn hvør sína sjálvuppgávu ella felags sjálvuppgávu. Hjá hesum er hetta val ikki avgerandi fyri sjálvan álíkningarháttin, tí inntøka og ogn hjá hesum verður altíð skattað undir einum, men hevur sjálvuppgávuhátturin týðning fyri býti av álíkningini og ábyrging fyri skattakravinum. Velja eini hjún at innsenda hvør sína sjálvuppgávu, verður samlaði álíknaði skatturin á inntøku og ogn lutaður millum hjúnafeleganum í mun til lutfalli á ognum og inntøkum teirra. Slíkt skattabýti merkir eisini, at hvør hjúnafelegi ábyrgist fyri tí partinum av skattinum, sum lutfalsliga fellur á hann. Í báðum hesum førum verður skrivað út skattauppperð til hvønn av hjúnunum.

Krav um skattabýti skal latast skattamyndugleikunum áðrenn freistin fyri at lata inn sjálvuppgávu er úti, og krevst tá eisini, at upplýsingarnir um ognarviðruskiftini og inntøku eru so fullfíggjaðir, at skattabýti skal kunna gerast uttan stórvegis trupuleikar. eru upplýsingarnir ikki nøktandi, kann skattavaldið nokta at loyva skattabýti.

Verður latin inn felags sjálvuppgáva, í teim førum har ið annar ikki hevur arbeiðsinntøku, verður gjørd felagslíkning uttan býti at skattakravinum, og hvør hjúnafelegi heftir tá solidariskt fyri samlaða skattakravinum. Skattauppperðin verður útskrivað í navninum á tí hjúnafelega, ið hevur tikið við ogn og inntøku hjá hinum hjúnafeleganum á sína sjálvuppgávu og ognaruppperð.

Í hjúnaløgum inngingin 1.11.1994 ella seinni verður kravd serstøk sjálvuppgáva fyri hvønn hjúnafelega, uttan mun til um tey annars hava rætt til felagsskattning ella serskilda skattning.

Tá ið talan er um skattning av yvirskoti av virki, sum tilhoyrir tí eina ella báðum hjúnafelegunum og bæði luttaka í rakstrinum av virkinum. er tað loyvt hjúnunum við nærri prógvum at krevja, at býta yvirskotið til skattningar teirra millum í einum lutfalli, sum svarar til teirra arbeiðsinnsats og luttøku í virkinum. Skattningin fer annars í slíkum førum fram uttan mun til, hvør teirra er privatrættarlígi eigari av virkinum.

Tá ið hjúnini verða skattað serskild verður ogn í hjúnalagnum, uttan mun til um talan er um felgasogn ella serogn, skattað hjá tí hjúnafeleganum, ið hevur hægstu nettoinntøkuna. Tað sama ger seg galdandi fyri møguliga ogn hjá børnum teirra, um hendan skal líknast saman við inntøkunum hjá foreldrunum.

Frádráttir, tað verið seg rentufrádráttur, persónsfrádráttur, pensiónsfrádráttur ella viðlíkahaldsfrádráttur, verða veittir við atliti til, um hjúnini eru samskattað ella serskattað. Er talan um felagslíkning í flokki 2 verða frádráttirnir veittir í samlaðu inntøku hjúnanna. Hava hjúnini kravt serskattning, verður frádrátturin veittur tí persóni, inntøku og ogn, sum frádrátturin viðvíkur.

Hvat viðvíkur rentum, so verða hesar frádráttir hjá tí hjúnafelega, sum hevur rindað rentur og avdráttir av tí aktuella láninum, uttan mun til hvør teirra privatrættarlíga ábyrgjist fyri láni og rentum. Við virkisrakstri verða rentur av hesum býttar í sama lut sum yvirskotið verður býtt. Um hjún verða líknað atskild, eitt nú tí tey ikki búgva saman, kann hvør teirra bert krevja frádrátt fyri rentur av egnari skuld.

Við serskattning verður barnafrádráttur býttur í helvt hjúnanna millum.

Um hjúnafeleganir hava latið inn hvør sína sjálvuppgávu, ábyrgist hvør teirra fyri sínum parti av tí samlaða skattinum. Fyrirtreytin er, at hvør hjúnafelegi í egnari sjálvuppgávu hevur upplýst, hvat er sín serogn, sín lut av felagsognini og lutur av avkastinum av hesum. Í slíkum førum er ikki loyvt skattavaldinum at móttrokna millum avlops- og írestandi skatt hjá hjúnafelegunum, úttøka kann ei heldur verða gjørd í serogn hjá hjúnafelega ella hansara parti av felagsognini fyri skuld hjá hinum hjúnafeleganum og lønarafturhald kann ikki gerast fyri skuld hjá hinum partinum.

Samanumtikið byggir hjúnaskattingin á felagsskatting, hvat ogn og inntøku viðvíkur, meðan serskatting fer fram um hjúnini bæði hava arbeiðsinntøku. Skipanin er fleksibul og gevur hjúnum ávísan valmøguleika í mun til spurningin um býti og heftilsí av skattaskuld teirra millum og tekur ikki atlit til, hvør av hjúnafelegnum talan er um, t.v.s. ger ikki mun millum kvinnu og mann.

Svøríki:

Frá og við skattaárinum 1987 er sett í gildi full serskatting fyri hjún, t.v.s. at ein hjúnafelegi skattar av persónligu inntøku síni uttan mun til inntøkuviðurskiftini hjá makanum.

Hjún skattast soleiðis av hvør síni inntøku. Tá ið talan er um progressivan skatt, hevur tað tí týdning, hvør av hjúnafelegnum skal skattast av eini inntøku og metast sum rætti inntøkumóttakarinn, men eru vanligi ikki trupulleikar við at finna út av, hvør av hjúnunum eigur hvørja inntøku, og verða tær varligu skattareglurnar brúktar.

Sambært svensku skattareglunum hevur tað ongan týdning fyri tann samlaða skattin, hvør skal skattast av kapitalinntøkum, tí skatturin av kapitalinntøkum er ikki progressivur. Tað hevur tó týdning, hvør skal gjalda skattin.

Tá ið hjún skulu skattast hvør sær, hevur tað týdning hvør skal eiga ein ávísan frádrátt. Hvat viðvíkur rentufrádrátti er í praksis gjørdar reglur fyri frádráttin soleiðis, at rentufrádráttin hevur tann rætt til, sum hevur ábyrgdina av at gjalda lánið og sum rindar lánið. Um eini hjún í felag hefta fyri einum láni, men bert annað rindar lánið, skal tann sum rindar lánið hava frádráttin.

Sjálvt um serskatting er, so er reglan um frádrátt fyri løn til maka framvegis í gildi. Uppbýtið av inntøkuni er sjálvboðin. Hjún noyðast ikki formligt at býta inntøkuna upp millum sín. Eitt møguligt býti skal gerast út frá arbeiðsinnsatsi og kapitali. Uppbýtið hevur einans skattligan týdning og er sjálvboðið.

Um annar av hjúnunum er tann sum er virkisleiðari, so skal hesin skattast av allari inntøkuni ella yvirskotinum um ikki eitt uppbýti er gjørt.

Uppbýtið skal gerast út frá verunligum arbeiðsinnsatsi í virkinum. Her kann m.a. nevast at telefonansing og representatióin verður ikki mett sum arbeiði, ið gevur rætt til býti av virkisinntøkuni. Av praktiskum orsøkum eigur loypandi at vera skrivað upp, hvussu arbeiðsbýtið er. Tað hevur tó bert leiðbeinandi týdning. Nóg mikið er, at kunna eyðsýnliggera arbeiðsbýtið. Uppbýtið er sostatt ikki ein beinleiðis helvtarbýtið, men skal grundast á verunligan arbeiðsinnsats.

Um bæði eru virkisleiðarar ella eingin teirri er virkisleiðari. t.d. tveir tannlæknar so verður tað gjørdi uppbýti sum meginregla góðkent av skattamyndugleikunum, uttan so at umstøðurnar greitt benda á, at uppbýti ikki hevur nakað við verunligu viðurskiftini at gera.

Hjún skulu gjalda skatt hvør sær, og skuld kann ikki mótroknast teirra millum. Eitt undantak er tó, har inntøkan er býtt upp (vinnuvirki). Medhjálpanði hjúnafelegi kann tó ikki hefta fyri skatt hjá hinum.

Ísland.

Sambært íslensku skattareglunum verða hjún skattað sjálvstöðugt.

Hjúnini lata skattavaldinum eina felags sjálvuppgávu og ognaruppgerð við upplýsingum um ávikavíst inntøkur, ogn og skuld hjá hvørjum av hjúnafelegunum. Teir frádráttir, sum hvør einstakur hevur rætt til, so sum persónsfrádráttur, verður frádrigin í inntøkuni hjá tí einkulta hjúnafeleganum. Fær annar ikki nýtt frádráttin fult út, verður eitt virði svarandi til 80 % av frádráttinum flutt til hin hjúnafelegan. Hvat viðvíkur rentufrádrátti og barnafrádrátti, so verður hesin frádráttur býttur javnt millum hjúnini, uttan mun til hvør heftir fyri skuldini, og við ávísam møguleika fyri útjavnan í fall at ein hjúnafelegið ikki fær nýtt frádráttin fult út.

Inntøkuskattur verður líknaður á hvønn hjúnafelega eftir hansara inntøku, men hjúnafelegaðarnir hefta solidariskt fyri álíkningina hjá hvør øðrum.

Kapitalinntøkur verða skattaðar hjá tí hjúnafeleganum, ið hevur hægstu inntøkuna, meðan grundarlagi fyri ognarskattinum t.v.s. samlaðu ognirnar í hjúnafelegnum, ið koma undir ognarskatt, verður býtt í helvt hjúnanna millum og ognarskattur skrivaður út til hjúnini hvørt sær á hesum grundarlagi. Hava hjúnini líka stóra inntøku, er meginreglan, at kapitlaintøkurnar verða skattaðar hjá konuni, men kann við ítøkuligari meting eisini verða heimilað, at inntøkurnar verða skattaðar hjá honum, sum eigur ognina, ið grundar inntøkuna.

Fyri skatting av inntøkum av sjálvstöðugum vinnuvirki er ikki avgerðandi, hvør teirra er eigari av virkisognum ella kapitali, men verður tann hjúnafelegin, sum rekur virkið, skattaður av yvirskotinum av virkinum. Um hjúnafeleganir báðir luttaka í rakstrinum av virkinum, áliggur tað hjúnunum at føra grundgevingar og prógv fyri skattavaldinum, um tað ynska inntøkubýti teirra millum.

Undirskot av vinnuvirki hjá einum hjúnafelega eins og undirskot annars kann ikki yvirflytast til frádrátt hjá hinum hjúnafeleganum.

Íslenskar skattareglur og praksis heimilað í stóran mun ógiftum sambúgvandi at nýta somu skattareglur, sum galdandi eru fyri hjún. Treytin fyri hesum er tó altíð, at tey ógiftu sambúgvandi samstundis átaka sær solidariska ábyrgd fyri skattakrøvunum, ið viðvíkja árunum, sum tey verða samskattaði.

VI. Metan av galdandi skattaeglum fyri hjún

Á summum økjum innan lóggávuna hevur hjúnabandsstøðan í dag enn rættarlígan týðning, men gongdin er, m.a. orsakað av, at fólk velja at liva saman á annan hátt enn í hjúnalagi, at tað ikki skal vera hjúnabandsstøðan sum avger, hvørji rættindi tann einstaki persónurin hevur í lóggávunu.

Fyri hjúnafelagaðar eru galdandi civilrættarlígu reglurnar í hjúnabandslógini, sum siga, hvussu hjúnafelagar kunnu ráða yvir ognum sínum og hefta fyri skyldum sínum í hjúnalagnum. Sigast kann, at í hjúnalagnum, er støðan hjá tí einstaka á hesum øki ikki øðrvísi enn hjá tí samlivandi ikki gifta ella hjá tí staka persóninum. Hvør einstakur eigur tað viðkomandi stendur fyri og kann ráða yvir hesum uttan at spyrja hin.

Tær reglurnar sum eru sermerktar fyri hjúnafelagar og sum ikki galda fyri samlivandi ógift eru býtisreglurnar sum galda, tá hjúnalagið heldur uppát, antin tí tað verður slitið við seperatió, hjúnaskilnaði ella orsakað av deyða.

Fyri stakar persónar og samlivandi ógift fólk eru skattlígu reglurnar fult í samsvar við galdandi civilrættarlígar reglur. Hetta hevur við sær eina tilvitan um egin ognar- og skuldarviðurskipti. Fyri gift vikja skattaeglurnar nógv frá teimum civilrættarlígu reglunum. Hetta er óheppi, tí tað gevur tí einstaka eina ógreiða mynd og tørvandi vitan um egin civilrættarlíg rættindi og skyldur. Henda tørvandi vitan um egin ognar- og skuldarviðurskipti hevur óhepnar avleiðingar, bæði fyri tann einstaka í hjúnalagnum, men eisini tá skiftast skal, serlíga í samband við seperatió ella hjúnaskilnað.

Tá ið hjúnarband verður inngingið, viðførir hetta at kvinna, sum annars var tald sum sjálvstøðugur skattgjaldari, frá og við giftingarárinum verður samskattað við mannin. Hon verður tó sett sjálvstøðugt í skatt av teim inntøkum, ið fevna eru av frammanfyri umrødda undantaki í skattalógini. Tað er tó soleiðis, at tað bert er inntøka hennar, ið vunnin er eftir giftarmáli, sum skal samskattast við inntøku mannsins.

Samlaða ogn hjúnafelaganna verður fyri tað inntøkuárið, ið tey giftast, ítald ognaruppperðina hjá manninum, meðan kona og maður í samband við skilnað ella seperatió ikki lata inn sjálvstøðuga ognaruppperð fyr enn árið eftir skilnaðin ella sundurlesingina, hóast tað í praksis er so, at hjúnini lata inn ognaruppperð hvør sær í seperatións ella skilnaðarárinum.

Um hjún verða skild ella sundurlisin verða tey skattað hvørt sær frá tí degi, ið skilnaður ella sundurlesing fyriliggur. Hvat viðvíkur møguligari inntøku, ið kvinna hevur havt av inntøku av eignari vinnu, verður hon í skilnaðar- ella sundurlesingarárinum sett sjálvstøðugt í skatt fyri alt inntøkuárið.

Um samlívið heldur uppát uttan sundurlesing ella skilnað fellur samskattingin burtur frá og við inntøkurárinum eftir at sambúin er slitið, men skal viðmerkjast, at í serlígu fòrum t.v.s tá ið sambúgvíð verður slitið eitt nú av arbeiðsáðum, fellur samskattingin ikki burtur fyr enn at sambúgvíð hevur verið slitið í tveji ár.

Hjúnarbandið hevur á hendan hátt týðandi skattlíga ávirkan, við at tað er hjúnarbandið ið

er avgerðandi fyri hvør av tveimum persónum, ið skal skattað av ávísimum inntøkum og ognum og í nøkrum førum viðførir samskatingin harðari skatting, enn um talan varð um stakar persónar. Hetta kann t.d. vera tilfeldi í samband við skatting av kapitalinntøku og inntøku av sjálvstøðugum vinnuvirki, har ið hjún bæðu eru í felag um at reka eitt vinnuvirki.

Á annan hátt fær samskatingin eisini týðning, tí at nýtsla av ymiskum frádráttum og øðrum reglum er meiri fleksibul innan hjúnarbandið enn annars generelt er galdandi fyri stakar persónar. Á hendan hátt stýrir skattalógin handlingum í hjúnabandinum eins og skattligu reglurnar hava ávirkan á støðutakanini hjá pørnum um fyrimumar og vansar við at verða gift ella ikki.

Skattingin av ávísimum inntøkum í hjúnalagnum og reglurnar um hvussu inntøkubýtið skal fara fram av vinnuinntøkum og kapitlainntøkum eru sostatt ikki í tráð við vanligu civilrættarligu reglurnar millum hjún, har ið serræði og serhefti eru galdandi. Reglurnar gera mun á, um talan er um mann ella kvinnu og eru sostatt ei heldur í tráð við galdandi javnstøðulóg, har ið kynið ikki eigur at vera avgerandi fyri rættarstøðuna.

At vit í dag enn hava samskating kemst helst av at hjúnalagi enn er vanligasti samlívs-háttur og at í flest hjúnaløgum er talan um eina fíggjarliga eind bæði hvat viðvíkur inntøkum og nýtslu. Tann manglandi støðutakanin til at broyta skattligu reglurnar fyri hjún kann væl hugsast at verða tengd at óttanum fyri teim skattatrupulleikum, ið undir verandi skattaskipan kunnu uppstanda um hjúnafelagir – við annars fult lógligum handlingum sínamillum – eisini við skattligum virkningi kundu býtt upp ogn og inntøkur av ogn eftir eignum ynski. Hugsandi er, at ognarbýti millum hjún tá í mongum førum, vildi verið stýrt av skattligum áhugamálum t.v.s. hvussu skattingin av ognum og ognaravkasti kann minkast mest møguligt heldur enn at ognarbýtið vísur verunliga ognarbýtið.

Spurningurin, ið bólkurin út frá arbeiðssetninginum hevur sett sær er, í hvønn mun hjúnabandsstøðan hevur og eigur at hava skattligan týðning yvirhøvur.

Bólkurin er av tí áskoðan, at tær skattligu reglurnar eiga ikki at vera tær, sum avgera, hvussu gift fólk skipa seg innanhýsis. Serliga eigur hjúnabandsstøðan ikki at hava við sær, at annar av hjúnafelagnum orsakað av skattareglum veður at vera burtur úr vinnuni og sostatt missa tilknýti til arbeiðsmarknaðin. Her verður serliga hugsað um kvinnurnar.

Heldur ikki eigur tað at vera tær skattligu reglurnar sum gera av, hvussu fólk skipa seg – t.v.s. sum samlivandi ikki gift ella sum hjúnavigd. Herumframt eiga reglurnar fyri gift og ógift at líkjast mest møguligt.

Um arbeiðssetningurin skal fremjast soleiðis, at hjúnabandið ikki framyvir skal hava skattliga ávirkan, so gerst hetta bert við at taka av allar skattligar serreglur, ið eru galdandi fyri hjún og harvið býta inntøku og ogn eftir galdandi civilrættarligu reglunum fyri ræði og heftan í hjúnabandinum ella við øðrum orðum at nýta somu príncippir fyri uppbyti av inntøku, ogn og skuld, sum í dag eru galdandi fyri stakar persónar – eisini hvat viðvíkur ábyrging fyri skattaskuld.

Ein slík umlegging av skattligu hjúnafelagareglunum kann ikki verða framd uttan neyva

viðgerð soleiðis, at skipanin verður tillagað verandi umstøðum og soleiðis, at umleggingin ikki fær óætlaðar fylgjur bæði fyri borgarin, skattaumsitingina og skattainntøkur landsins og kommununar. Neyðugt er tí at fremja eina slíkan broyting í stigum so hvørt sum fyrirteytirnar fyri hesi skattaumlegging verða mettar at vera til staðar – sí seinni.

Ein víðkan av serskattgingini í hjúnalagi krevur ásetingar um, hvussu inntøkur, útreiðslur og ogn skulu býstast teirra millum í samband við skatting. Flest inntøkur eru natúrliga knýttar at tí eina av hjúnafelagnum eins og frádráttir eru tað, og eru tað ikki hesi viðurskifti, ið kunnu elva til trupulleikar. Flestu av hesum inntøkum og frádráttum hjá konunu eru í dag viðgjørd skattliga hjá henni og serskattging verður framd í stóran mun, og skuldi eisini verið gjørligt at fingi ásett reglur fyri aðrar inntøkur. Trupulleikarnir stinga seg upp í mun til ogn, inntøku av ogn og av teim frádráttarrættigaðu útreiðslum, ið ikki júst eru knýtt til ávísan av hjúnarfeløgnum og tá ið talan er um hjún, ið eru saman um vinnuvirki ella luttaka í vinnuvirki hjá hinum hjúnafelagnum.

Í teim norðurlendsku skattaskipanum, ið bólkurin hevur eftirkannað er higartil av politiskum og provenumæssigum áðum, ikki gjøgnumførd fulla serskattging sum fult út javnsetur skatting av hjúnnum og støkum persónnum ella sum eru fult í tráð við civilrættarligu reglurnar, ið eru galdandi í hjúnarlagnum. Hesi lond hava sostatt – hóast høvuðsreglur sínar um serskattging av giftum persónnum – varðveitt skattareglur fyri hjún, sum mugu metast sum eitt slag av samskattgingartiltøkum. Samskattgingartiltøkini síggjast einamest sum serútrokningar av skattinum av ávísnum inntøkum og sum ásetingar um felags ábyrging fyri skattaskuld í hjúnalagnum og hevur hetta samband við tann økta misnýtsluvandan, ið vísur seg, um serskattging fyri hjún verður gjøgnumførd, uttan at skattaskipanin samstundis verður heilt ella partvíst proportional.

Ein av høvuðsfyrirteytunum fyri at fremja eina tryggja serskattging uttan felagsábyrgd er at skipanin ikki elvir til skattaspekulation og misnýtslumøguleikar og gerst hetta – um ikki skipanin skal verða ov tung at umsita við generellum umstoytingarreglum – bert við at skattasstigin samstundis verður umlagdur til eina proportionala skatting. Hendan fyrirteyt er sum kunnugt ikki tilstaðar í verandi føroysku skattaskipanini og sær tað ikki út til, at tað nýliga framlagda skattalógaruppskotið hjá landsstýrinum um bruttoskatt er nøktandi í so máta, hóast skipanin er eitt stig á leiðini í og við at skattaskipanin so gott sum verður ruddað fyri skattligum frádráttum.

Fyri at kunnu meta um, hvørjar broytingar eru tilráðiligar undir verandi skattaumstøðum, hevur arbeiðsbólkurin arbeitt við 3 ymiskum skattaskipanum, ið allar á hvør sín hátt hava til endamál at bøta um vansamar við verandi hjúnabandsskattging og í meir ella minni mun at javnstilla gifta kvinnu og mann við ógift soleiðis, at minst móguligur skattamunur er á, um talan er um persónar í hjúnalagi ella ikki. Hesar skattaskipanir hevur bólkurin valgt at nevna fulla serskattging, lutvísa serskattging við felagsábyrgd og kloyving.

VII. Ymiskar skattaskipanir fyri hjún

Full serskattning

Eftir eini skipan við fullari serskattning av hjúnum verður hvør hjúnafelegi skattaður av egnari inntøku, ogn og avkasti av ogn uttan at fíggjarligu viðurskiftini hjá hinum hjúnafeleganum hava ávirkan á skattingina yvirhøvur. Høvuðsprincippið í eini slíkari skipan er sostatt, at hon skal vera í samsvar við galdandi civilrættarligu reglurnar millum hjún um ræði og hefti.

Hvat viðvíkur eitt nú A - inntøka t.v.s. løn og øðrum persónligum veitingum eins og inntøkum av vinnuvirki, skuldi undir serskattning ikki verið trupult at avgjørt, hvør rætti inntøkumóttakarinn er, tí somu reglur eiga at vera nýttar, sum longu í dag eru galdandi fyri stakar persónar.

Undir serskattning eiga eisini hjá hjúnum at vera skattligur móguleiki at reka vinnuvirki í felag soleiðis, at yvirskotsbýti kann fremjast, sum um talan varð um tveir stakar persónar, sum høvdu virkið í felag eins og gjørligt eiga at vera fyri hjún at gera lønaravtalur sínar millum. Hvat hesum viðvíkur kann vísast til reglurnar, ið eru galdandi í Danmark í dag, og sum bólkurin hevur víst á undir upplýsingunum um dansku skattaskipanina fyri hjún.

Undir fullari serskattning er útgangsstøði eisini hvat kapitalinntøkum ella inntøkum av ognum sum so viðvíkur, at civilrættarligi eigarinn av ognini, er tann, sum eiga at bera móguligan skatt av inntøkunum av ognunum. Hesum viðvíkjandi er tó neyðugt at gjørdar verða reglur, sum taka hædd fyri, at verða vanligu reglurnar um avtalufrælsi millum hjún eisini tillagdar skattligan týðning, kunnu koma fyri støður, har ið hjún undir verandi progressivu skattning, kunnu fremja skattligar spekulatióinir við at lata ognir flyta millum sín, alt eftir hvat gevur størst skattligan fyrimumin. Í mun til hendan partin av fullari serskattning verður neyðugt at taka støðu til og at seta í gildi reglur, sum forða fyri hesum misnýtsluvanda, og kann hetta eitt nú gerast við at settar verða í gildi sokallaðar vernsreglur, samstundis sum partar av verandi serreglum fyri hjún verða varðveittar. Her verður einamest hugsa um reglurnar um ognarvøkstur við giftu og gávur millum hjún.

Verandi reglur viðvíkjandi ognarvøkstri av giftu og skattafríum gávum millum hjún vilja verða viðvirkandi til, at minka um misnýtsluvandan við ognarflyingum og eiga tí at verða umhugsa at varðveita hesar reglur, hóast tær sum so eru í stríð við princippið í eini skipan við fullari serskattning.

Skattligar avskrivningar eiga á líknandi hátt eisini at fylgja teim civilrættarligu eigaraviðurskiftunum. Er eitt avskrivningarbart aktiv útlánt frá einum hjúnafeleg til hin, kann bert eigarinn avskriva, men forúttsett hetta, at útlánið til hin hjúnafelegan er at meta sum vinnulig nýtsla hjá honum, ið lænir aktivni út. Reglurnar í skattalóggevuni, hareftir avskrivningarrætturin í dag er hjá tí hjúnafelega, sum nýtur aktivni, áttu í mun til princippið í serskattningini at verða sett úr gildi. Men eisini viðvíkjandi hesum reglum verður mett skilagott at varðveita verandi reglur um avhending millum hjún og ikki seta í gildi reglur um undirskotsflying.

Álíkningin fer undir fullari serskatting av hjúnum í prinsippinum fram sum hjá stökum, t.v.s. at hjún verða álíknað hvør sær uttan mun til inntøku og ogn hjá hvørjum øðrum og samsvarandi galdandi civilrættarligu reglunum fyri hjún um ræði og hefti. At álíkningin verður gjørd hvør sær, ber so hinvegin við sær, at frádráttir ikki kunnu flytast ella býtast millum hjún.

Í verandi skattaskipan hava vit hesar frádráttir sum kunnu býtast ella flytast millum hjún:

Pensjónistafrádráttur: Um annað hjúnið ikki fult kann brúka pensjónistafrádráttin kann restin av frádráttinum flytast til hin sum frádráttur. Pensjónistafrádrátturin verður drigin frá í útroknaða skattinum. Grundin til at pensjónistafrádrátturin er í skattaskipanini ídag er, at politiskt ynski er um at pensjónsgrundupphæddin skal vera skattafría (ella rættari: skattur skal ikki gjaldast av eini upphædd, sum er minni ájövni við grundupphæddina). Ein annar máti at náa hetta málið er at gera grundupphæddina skattafría, t.v.s. hon skal als ikki rejjast upp í skattskyldugu inntøkuna, so sum áður hevur verið galdandi. Við at gera grundupphæddina skattafría, koma persónar, sum bert hava grundupphæddina sum inntøku, ikki at gjalda skatt, ei heldur kommunuskatt. Við at gera grundupphæddina skattafría vil persónur, sum hevur inntøku harumframt, koma at gjalda minni í skatt enn ídag, av tí at marginalskatturin gerst minni (tann skattskylduga inntøka er minni).

Rentufrádráttur: Sum er, kunnu hjún frítt velja hvussu rentuútreiðslur skulu býtast teirri ímillum. Í eini skipan við full serskatting ber ikki til at hava hesa reglu. Ein grund til at hjún ynskja at býta rentur millum sín kann vera, at annar hjúnafelegin hevur onga ella líttla inntøka, so renturnar ikki kunnu brúkast. Ein onnur orsök kann vera, at annar hjúnafelegin hevur so stóra inntøku, at partur av rentuútreiðslunum hvørvur í skattahámarkinum. Ein triðju grund kann vera, at hjún ynskja at rentuútreiðslurnar skulu dragast frá av tí, sum eigur lánið. Nú hugsað verður um heilt at taka rentuútreiðslurnar burturúr skattaskipanini, kann hetta økið ikki hava ávirkan á val av eini serskattskipan og sær út til at stuðulskipan kann broyta um hesi viðurskipti.

Skal full serskatting fremjast eiga ábyrgdar- og mótrokningsreglurnar í verandi skattalóg eisini í prinsippinum at verða settar úr gildi. Reglurnar eru tó undir verandi progressivu skattaskipan – eins og frammanfyrenevndu serreglur fyri hjún – við til at fyrbyrja umgangilsí og skattaspekulatiónum og kann vera nakað óvist, um tað er forsvarligt at seta verandi reglur úr gildi.

Reglan um hjúnafeleginnlit kemur eisini at hava týðning í eini serskatting av hjúnum, tí tað hóast reglur um serskatting, kann verða neyðugt at hjúnafelegar hava atgongd til at gera seg kunnugan um inntøku og ogn, ið hin hjúnafelegin gevur upp til skattingar fyri tíðarskeiðið, ið hjúnabandi fevnir um. Hendan reglan eigur tí av verða varðveitt.

Arbeidsbólkurin er av tí fatan, at bert fullkomin serskatting røkkur tí arbeiðssetningi, ið landsstýrið hevur sett bólkinum og at slík skipan eisini á nøktandi hátt vil skapa lættskiljandi reglur og javnstøðu millum gift og ógift soleiðis, sum endamálið má vera.

Men arbeidsbólkurin er greiður yvir, at skipan við fullari serskatting vil viðføra nakrar skiftistrupulleikar, tí hjún av fyrstan tíð kunnu hava trupulleikar við at býta ognir sínar millum í tráð við galdandi hjúnarættarligar reglur eins og skipanin av fyrstan tíð vil

viðförar trupulleikar fyri álíkningarmyndugleikarnar, tí tað vil verða trupult og tíðarkrevjandi at eftirkanna um ognarbýti er so, sum hjúnini hava upplýst.

Eisini skal arbeiðsbólkurin vísa á, at fyritleytingin fyri eini lætt skiljandi, væl virkandi og tryggari serskattaskipan er, at skattingin verður broytt frá verandi progressivu skatting til eina meir ella heilt proportionala skatting, har ið fyrst vunna króna og síðst vunna króna verða skattað við sama procenti. Bert við slíkari umlegging av skattaskipan okkara slepst undan vansunum við at ognir og inntøkuflytingar millum hjún fara fram bert við skattligum atlit, sum annars altíð vilja verða til staðar, um skattingin undir hesi skipan er progressiv.

Í hesum samband skal bólkurin eisini vísa á, at skipanin við serskatt og proportional-skatting fyri at vera nóg trygg eigur at vera fylgd upp við eini sanering av øllum inntøkufrádráttum og í ávísan mun eisini við at seta úr gildi skattafrádráttir, sum kunnu verða leiðandi í mun til inntøku og ognarbýti so sum landstýri í nýliga framlagda uppskotinum um bruttoskatt hevur mælt til.

Umsiting:

Við eini serkskatt av hjúnum verður álíkningin munandi lættari í umsiting og lættari at skilja. Verandi trupulleikar, so sum ásetan av skattakommunu, hjún bígva hvør sær (kanska í hvørjum síni landi), rætt til barnafrádrátt o.s.fr. vilja hvørva í eini serskattaskipan. Hetta veldst sjálvsagt um lógarreglur verða gjørdar á hesum øki, sum er í tráð við serskattaskipanina; t.v.s. greiðar reglur um bústaðar- og skattakommuna o.s.fr. Prinsippið vil vera: inntøkan skal skattast hjá tí sum eigur inntøkuna, tann sum hevur foreldrarættin skal eiga barnafrádráttin, tann sum eigur lánið skal eiga rentufrádráttin, bústaðarkommunan í fólkayvirlitinum er avgerandi fyri skattakommunu o.s.fr. Um barnafrádrátturin skal verða verandi í skattaskipanini verður mælt til at gera greiðari reglur um, hvør skal eiga frádráttin.

Í eini skipan við serskatt skulu hjún lata inn hvør sína sjálvuppgávu, og álíknast hvør sær. Tað er tó ikki avgerandi fyri skipanina, at sjálvuppgávan verður latin inn. Ein serskattaskipan er sera vælegnað til eina skipan við automatiskari skattauppgerð. Umsitingarliga kann ein serskattaskipan í longdini gerast lættari og bíligari at umsita enn skipanin, sum vit í dag hava.

Verandi fyribilsskattaskipan er í veruleikanum ein serskattaskipan, tí hjún verða í inntøkuárinum skattað hvør sær. Fyribilsskráseting kann tó gerast viðvíkjandi býti av rentu-utreiðslunum og flyting av pensjónsfrádráttinum. Ikki fyrr enn í tí endaligu álíkningini (sjálvuppgávuni) verða álíkningin gjørd fyri bæði saman.

Ein serskattaskipan fer sostatt ikki at broyta tey umsitingarligu krøvini nógv. Hjá persónum sum bert hava A-inntøku, verður arbeiðið viðvíkjandi fyribilsskráseting lættari.

Tann automatiska skattauppgerðin kann undir øllum umstøðum bert gerast hjá persónum sum bert hava A-inntøku. Hetta ber so í sær, sum eisini er nevnt omanfyri, at serreglur mugu gerast fyri skatting av hjúnum, har annað ella bæði reka privat vinnuvirki.

Lutvís serskattning við felagsábyrgd

Út frá tí sannroynd at verandi skattstigi er alt annað enn proportionalur og at hetta er ein av meginfyrirtreytunum fyri, at ein full serskattning kann fremjast á fult forsvarligan hátt, verður mettt, at umhugsa eigur at vera, hvussu serskattning kann fremjast í mest møguligan mun, hóast skattingin er progressiv.

Í eini skipan, sum hóskandi er at nevna lutvísa serskattning við felagsábyrgd, og sum er at meta sum eitt kompromis millum verandi skipan og fulla serskattning, er neyðugt – hóast inntøku og ognarsíðan hjá hjúninum verða hildin skattliga atskild – av trydargrundum at verða stuðlað av nøkrum serreglum til at tryggja, at hjún ikki á egnan hátt og bert við skattligum atlitu kunnu broyta marginalskaattingina við at flyta ogn og skuld sína millum.

Her verður eitt nú hugsa um, at verður tikið útgangsstøði í avtalurættarligu støðuni millum hjún, so sum hon er lýst frammanfyri, so er neyðugt at seta í gildi serligar verndarreglum fyri skattliga misnýtt eins og neyðugt verður at varðveita ávísar reglur, sum í dag er galdandi bert fyri hjún og eru hesar undir lýsingini av skipanini við fullari serskattning ávístar sum undantak frá princippinum í skipanini við fullari serskattning.

Undir hesi skipan eiga maður og kona hvør sær at skatta av allari inntøku, ogn og ognaravkastí sínum, men neyðugt er at seta reglur fyri, hvør er at meta sum rætti inntøku-móttakarinn og harvið eisini tann skattskyldugi. Hetta ger seg serliga galdandi í mun til passivar inntøkur t.v.s. kapitalinntøku. Trupulleikarnir við hesi skipan eru tó ikki størri enn so, at har ið serligur ivi kann vera, kundi verið umhugsa at sundurluta skattskyldugu inntøkuna í arbeiðsinntøku og kapitalinntøku, har ið bert arbeiðsinntøka verður skattað progressivt, meðan kapitalinntøkan verður skattað proportionalt.

Í eini skipan við lutvísari serskattning við felagsábyrgd metir bólkurin, at setast skulu í gildi reglur í tráð við donsku reglurnar um avlønning av hjúnafelaga, ið arbeiðir í virki hjá hinum hjúnafelaganum eins og reglur eiga at verða gjørdar, sum eins og donsku reglurnar geva hjúninum høvi at reka virki í felag og harvið býta møguligt yvirskot av virkinum. Í eini slíkari skipan eigur ikki at verða hugt eftir, hvør av hjúnunum hevur skotið inn kapitalin í virkið, meðan hetta eigur at verða tilfeldi, um fullkomin serskattningin skal fremjast í tráð við hjúnabandsreglurnar annars tí undir fullari serskattning eigur eisini at verða tikin hædd fyri, at kapitalútlán til virksema hjá hinum hjúnafelaganum verður rentað, sum um talan varð um innskot í virksema hjá fremmandum persóni.

Neyðugt er at fasthalda regluna um, at gávur millum hjún ikki eru skattskyldugar, og at onnur ognarflyting millum hjún, eins og í dag, ikki skal kunnu føra til skattligan vinning ella tap, tí hetta hevði elvt til ov nógvar skattligar spekulatióinir. Tað sama ger seg galdandi við skattligum avskrivningum.

Um rentuútreiðslur skulu hava skattliga ávirkan, eiga at vera settar í gildi serligar skattareglur, sum áseta, undir hvørum treytum lán millum hjún kann fáa skattliga ávirkan, eisini tá ið talan er um vinnuskuld.

Bólkurin metir, at slík skipan í fyrstu syftu eigur at verða roynd uttan av verandi reglur um ábyrging fyri hjúnafelagskatti verða settar úr gildi.

Kloyving

Kloyving er eitt slag av samskating av hjúnafelegum.

Kloyving í tí mest víttgangandi forminum hevur við sær, at hvør einstakur hjúnafelegi verður settur sjálvstøðugt í skatt av helvtini av samlaðu inntøkuni og ognini hjá báðum hjúnafelegunum eftir somu reglum sum fyri støk.

Samlaða inntøkan hjá hjúnunum verður býtt í helvt bæði við álíkning, útokning og innkrevjing.

Úrslitið er, at tann samlaði skatturin hjá hjúnunum svarar til tað dupulta av skattinum hjá einum ógiftum persóni, ið hevur eina inntøku svarandi til helvtarinntøkuna hjá hjúnunum.

Í slíkum førum er tað líkamikið hvørja inntøku ella ogn hvør av hjúnafelegunum hevur. Úrslitið verður tað sama.

Við uppkrevjingini heftir tann einstaki hjúnafelegin fyri egnan álíknaða skatt- og so er tað líkamikið, um viðkomandi hevur inntøku ella ikki.

Neyðugt er bert við einari sjálvuppgávu og ognaruppgerð.

Hjún verða viðgjørd sum ein eind ístaðin sum juridiskt og fíggjarliga sjálvstøðugir persónar.

Reglan brýtur heilt við tær civilrættarligu reglurnar. Tað er skattliga líkamikið, hvør eigur hvat og tilskundanin til vitan um egin ognarviðurskifti, rættindi og skyldur minnar. Fyri tann einstaka kann hettað vera sera óheppi.

Eisini er líkamikið hvørja inntøku hvør av hjúnafelegnum hevur. Fyri tann einstaka kann tað tykjast óskiljandi at hefta fyri skattaskuld uttan at hava inntøku yvirhøvu.

Í veruleikanum merkir relgan ofta, at peningaupphædd hjá tí hægri inntøkuni verður flutt til hjúnafelegan við tí lægri inntøkuni soleiðis, at marginals-katturin verður lægri.

Hesin fyrimunurin minnar, um inntøkan hjá tí við tí lægri inntøkuni hækkar. Hetta kann halda hesum hjúnafeleganum burtur frá arbeiðsmarknaðinum vitandi um, at skattingin verður harðari. Ikki er heldur óhugsandi, at hjúnafelegin við tí hægri inntøkuni kann leggja eitt ávíst trýst á hjúnafelegin, sum kanska ynskir at økja um inntøku og sjálvstøðu sína t.d. við størri tilknýti til arbeiðsmarknaðin. Kloyving er ikki viðvirkandi til javnstøðu hjúnana ímillum.

Við giftu broytist grunarlagið undir skattingini frá eini skatting sum stakur persónur til skatting saman við hjúnafelega. Her kann vera talan um munandi broyting.

Við hjúnabandsslit kann broytingin aftur gerast stór. Í árinum fyri slitið skal ein broyting gerast, nú grundað bert á viðurskiftini hjá tí einstaka sum stakur persónur og ikki sum hjúnafelegi. Serliga fyri tann við tí størri inntøkuni kann hetta hava stórar broytingar við sær.

Tá skift verður, skal hvør skattast av teimum ognum og av tí avkasti, sum viðkomandi á skiftinum hevur fingið tillutað sum sítt, og í tann mun skattur skal gjaldast.

Við núverandi progressivu skattaskipan vil ein kloyvingarskipan hava við sær munandi skattalættar fyri hjún. Uttan iva vil hesin fíggarligi fyrimunurin hava við sær fleiri giftur. Kloyvingarskipanin kemur tí at hava ávirkan á, hvussu fólk velja at skipa seg privat, sum gift ella samlivandi ikki gift. Umframt at munurin á skattaviðgerðini av hjúnum og stökum verður stórus.

Eisini er her at viðmerkja, at serligar reglur fyri hjún um kloyving og samskattning yvirhøvur bert hava týðning í eini progressivari skattaskipan.

Aðrar kloyvingarskipanir:

Omanfyri nevnda skipan kann nevast kloyving fult út, samlað álíkning, men helvtarbýti av inntøku og gæla til hvønn, tá álíknað og kravt verður.

Ein minni víttgangandi skipan kann vera samlað álíkning, men soleiðis at ístaðin fyri helvtarbýti so verður álíknað fyri hvønn í mun til inntøkuna hjá viðkomandi. Soleiðis heftir tann einstaki bert fyri álíknaðan skatt í lufalli sett í mun til inntøkuna.

Um t.d. annar hjúnafelagin hevur inntøku uppá 250.000 kr. og hin hevur onga inntøku, so skal skatturin framvegis roknast av helvtini av tí samlað inntøkuna til hvønn (125.000 kr. í part), men skatturin skal av hjúnunum gjaldast lutfalsliga í mun til inntøkuna (250.000 í mun til 0), t.v.s. at annað hjúnið skal gjalda allan skattin.

Ein onnur skipan, sum tó ikki hevur týðning hjá okkum er at viðgera vanliga inntøkuskattin eftir vanligum serskattareglum, meðan ognarskattur verður viðgjørdur eftir eini kloyvingarskipan.

Aðrar skipanir kunnu eisini hugsast.

Viðvíkjandi kloyvingarskipanini annars kann viðmerkjast, at henda er kend í Týsklandi, men ikki sum tann einasta. Her kunnu hjúnafelagar velja, um teir ynskja hesa samskattningarskipan ella eina skipan við serskattning.

Umsiting:

Ein skipan við kloyving vil altíð krevja at sjálvuppgáva verður send inn, antin ein felags sjálvuppgávu ella tvær sjálvuppgávur alt eftir hvat slag av kloyving verður brúkt. Ein automatisering av sjálvuppgávu og skattauppgerðini ber sostatt ikki til í eini skipan við kloyving.

Við fullari kloyving skulu hjúnini lata inn eina felags sjálvuppgávu og felags ognaruppgerð, meðan undir øðrum kloyvingarskipan m.a. har ið uppkrevjing er hvør sær er neyðugt at hjúnini lata inn hvør sína sjálvuppgávu og hvør sína ognaruppgerð.

Ein skipan við kloyving krevur eina neyva fyribilsskráseting fyri at finna skattgrundarlagið hjá hjúnunum. og vil tað m.a. siga, at verandi automatiska fyribilsskráseting ikki kann nýtast í eini tilíkari skipan.

Verandi skipan til útrokning av skatti við hvørja lønarútgjalding, kann ikki nýtast í eini skipan við kloyving. Skatturin hjá einum persóni kemur at "svinga" alt ov nógv alt eftir nær og hvussu nógv hvør hjúnafelagi fær í inntøku.

Tann skatturin sum skal gjaldast í eini skipan við kloyving vil krevja eitt fast skattaprosent roknað eftir eini neyvri fyribilsskráseting, sum má vera undir konstantari dagføring ígjøgnum árið. Hetta viðførir økta umsitingarbyrður fyri skattamyndugleikarnar.

Ein skipan við kloyving vil krevja meiri umsiting enn ídag viðvíkjandi fyribilsskráseting, eins og verandi fyribilsskattaskipan skal gerast um. Sjálvt álíkingararbeiðið viðvíkjandi sjálvuppgávuni vil helst verða óbroytt, og skattaútrokningin í sjálvuppgávuni vil helst ikki vera munandi truplari enn ídag.

Um tann samlaði inntøkan hjá hjúnum skal bítast í tvey, er kravið at bæði hjúnini hava skyldu at lata inn sjálvuppgávu, t.v.s. at bæði hjúnini eru undir skattskyldu til Føroyar.

VIII. Niðurstøða og tilmæli:

Bólkurin hevur omanfyri viðgjørt nakrar skipanir fyri hjúnabandskattung herundir serliga:

- 1) fulla serskattung av hjúnum, ið fer fram samsvarandi príncippunum í hjúnabandsreglunum
- 2) lutvís serskattung av hjúnum við felagsábyrgd, sum í roynd og veru er ein tillaging av verðandi reglum, har ið felagsábyrging fyri skattaskuld hjá hjúnum framhaldandi er galdandi og har neyvari reglur verða ásettar fyri skattung av eitt nú kapitalinntøkum og inntøkum av vinnuvirki.
- 3) kloyving, hareftir hjúnafelagar býta inntøku og ogn millum sín í líkabýti og hareftir bæra skattin av inntøku og ogn av tí tvíbýttu inntøkuni.

Í samband við gjøgnumgongdina av hesum trimum skipanum hevur bólkurin mett um, í hvønn mun hvør skipan sær vil fremja arbeiðssetningin hjá bólkinum soleiðis, at hjúnabandsstøðan ikki hevur skattliga ávirkan eins og bólkurin hevur havt fyri eyga at miða ímóti, at skipast eiga:

- reglur sum síðustillað hjúnafelagar innanhýsis
- reglur som líkastilla hjún við ógift sambúgvandi ella einlig
- reglur som eru einklar og lættar av umsita
- reglur som er lætt skiljandi
- reglur sum virka væl, bæði tá gingið verður í hjúnaband, tá hjúnaband verður slitið eins og undir hjúnabandinum.

Skipanin við fullari serskattung er tann skipan, sum kann røkka endamálinum at líkastilla hjúnafelaganar skattliga og sum er í samsvar við civilrættarlígu reglurnar fyri hjúnabandið.

Ein konsekvent gjøgnumføring av hesi skattaskipan krevur, at sundurbýti fyri hjún verður fram, bæði hvat viðvíkur álfkning, skattseting og heftilsí fyri skattinum og verður tá neyðugt at skipa aðrar reglur til at avmarka misnýtslu við at flyta inntøkur og skattarelevant aktiv millum hjún. Í hesum sambandi er víst á, at ein trygg gjøgnumføring av fullari serskattung av hjúnum lættast kann fremjast undir ein proportionalari skattung, tí møguleikarnir fyri skattaspekulatiún við flyting av inntøkum og ognum bert eru av stórvegis týðningi, tá ið skattungin er progressiv.

Hvat viðvíkur spurninginum, hvør skal skattað av eini inntøku, tá ið talan er um arbeiðsinntøku, herundir eisini inntøku av vinnuvirki, so er hetta neyvan nakar stórvegis trupuleiki, tí tað í skattalóggávuni kunnu setast upp reglur fyri hesum, sum eru lættar at umsita og sum samstundis eisini eru væl skiljandi hjá borgaranum.

Trupuleikar, ið kunnu standast við fullari serskattung viðvíkja serliga ognarviðurskiftunum og inntøkuni av hesum, og er hesum viðvíkjandi víst á, at misnýtslumøguleikarnir við flyting av ognum millum hjún minkað í tann mun progressiúnin verður avtíkin t.v.s. proportionalaskattastrekið verður økt munandi, tí við hesum missa hjúnafelaganir áhugan í

at býta ognimar á annan hátt enn sambært civilrættarligu reglunum, við tað at skattliga úrslitið verður tað sama, uttan mun til, hvør er eigari av ognini.

Skipanin við fullari serskating víkjur so mikið munandi frá verandi skattaskipan – sum nærum konsekvent er gjøgnumførd út frá samskatingarsjónarmiði – at broytingin til fulla serskating krevur stórar lógartekniskar og edv – tekniskar broytingar, meðan skipanin í longdini verður mett at vera nakað lættari at umsita og kostnaðarsparandi.

Teir vansar, ið her eru nevndir í samband við serskating, eru so mikið smáir í mun til fyrimunirnar við fullari serskating, at tað longu nú eiga at verða tikin stig til at dagføra skattalóggávuna, so hon eftir ikki alt ov langari tíð, er tillagað eini fullari serskattaskipan. Um tíðin ikki er búgvinn til at broyta progressivu skatingina til eina proportionala skating, metir bólkurin, at fyrsta stigið til at fremja serskating eigur at verða tikið soleiðis, at í fyrstu syftu verður farið yvir til sokallaðu lutvísu serskatingina við felagsábyrgd. Við hesi skipan fæst ójavnin, sum í verandi skattareglum stendst av, at hjún í lýtuni ikki kunnu gera avtalu um býti av inntøku av sjálvstøðugum vinnuvirkið ella sínamillum lønaravtalur, burtur uttan stórvegis broytingar eins og slíkar broytingar ei heldur eru tíðarkrevjandi ella kostnaðarmiklar at fremja og umsita.

Hvat viðvíkur kloyving, er bólkurin av tí áskoðan, at hendan skating við kloyving er eitt stig aftureftir móti øktari samskating, sum stríðir móti javnseting av hjúnafelagunum og brýtur avgerandi frá regluni um, at hjúnabandið ikki eigur at ávirka skattaásetingina. Arbeidsbólkin kann tí ikki mæla til slíka skattaskipan.

Niðarstøðan hjá arbeidsbólkinum er sostatt, at endamáli má vera, at skattareglurnar verða broyttar soleiðis, at tær javnseta hjúnafelaganar sínamillum og javnseta hjúnafelagar við ógift samlivandi og stök t.v.s. at umskipa reglurnar frá samskating móti støðugt størri serskating til fulla serskating.

Tórshavn 20.12.1996

Kurt Madsen
deildarleiðari

Turid D. Hentze
advokatur

Gurið Joensen,
advokatur